

ปัญหาการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา¹

โกสินทร์ รัตนสาม²

การศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา² ตามพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 และกฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.2550 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ประวัติแนวคิด ทฤษฎีการสอบสวนการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการสอบสวนการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา วิเคราะห์ปัญหาการสอบสวน แนวทางการแก้ไขปัญหาและผลกระทบในการสอบสวนการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเดิมสายงานบังคับบัญชามีหลากหลายขั้นตอน ทั้งกระทรวง ทบวง กรมและกองต่างๆ โดยนำหลักกระจายอำนาจมาใช้ในการบริหารการศึกษา เพื่อให้เกิดเอกภาพในเชิงนโยบายการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าว ส่งผลให้สถานศึกษามีสถานภาพเป็นนิติบุคคล สามารถบริหารจัดการรับผิดชอบ ตัดสินใจ และดำเนินการบริหารงานในอำนาจหน้าที่ได้โดยตรง การดำเนินงานต่างๆที่ผ่านมาพบว่ามีผู้บริหาร ผู้มีอำนาจในการพิจารณาจะต้องมีความเป็นกลางในการใช้ดุลพินิจ มีการดำเนินการภายใต้หลักธรรมาภิบาล ก่อนที่จะมีคำสั่งลงโทษ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดวินัยกรณีใด และมาตราใด เพื่อให้เกิดความถูกต้องและเหมาะสมกับพฤติการณ์การกระทำ ความผิด อย่างไรก็ตามเมื่อได้ทำการศึกษากฎหมายในการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 ประกอบกับกฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.2550 พบว่ายังมีปัญหาอยู่หลายประการดังนี้

ประเด็นที่ 1

ปัญหาความหมายบทนิยามศัพท์ตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จุฑาพร วงศ์ทองสรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนนิผล และ รองศาสตราจารย์กำธร กำประเสริฐ

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติจังหวัดลพบุรี คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จากการศึกษา ปัญหาความหมายบทนิยามศัพท์ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 มิได้ให้ความหมายของคำว่า “เสียหายอย่างร้ายแรง” มีความหมายอย่างไร ไม่มีกฎหมายบัญญัติโดยชัดแจ้ง เป็นเพียงใช้ดุลพินิจและความรู้สึกของคณะกรรมการสอบสวนวินัย และผู้บังคับบัญชาเป็นเครื่องตัดสิน ซึ่งขัดกับหลักนิติธรรมเพราะกฎหมายที่ดีต้องชัดเจน นำไปสู่ความเป็นธรรม

บทนิยามคำว่า“เสียหายอย่างร้ายแรง”ว่ามีความหมายอย่างไรเพียงใด จึงเป็นความเสียหายอย่างร้ายแรง กรณีกฎหมายที่ไม่ชัดเจนเป็นการเปิดกว้างให้ผู้บังคับบัญชาใช้ดุลพินิจพิจารณาสั่งการโดยอำเภอใจ อาศัยความรู้สึกของตนเป็นเครื่องชี้วัดความร้ายแรงของความเสียหาย ย่อมให้การลงโทษทางวินัยไม่ได้มาตรฐานเดียวกันทั้งที่เป็นการกระทำอย่างเดียวกัน ซึ่งการใช้ดุลพินิจดังกล่าว อาจนำไปสู่การลงโทษทางวินัยที่ไม่เป็นธรรม

ประเด็นที่ 2

ปัญหาการกันบุคคลไว้เป็นพยานตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

จากการศึกษาปัญหาไม่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองพยาน สิทธิของบุคคลซึ่งได้รับการกันเป็นพยานพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 หมวด 7 การดำเนินการทางวินัยประเด็น ปัญหาการกันไว้เป็นพยาน เป็นการกันข้าราชการที่อยู่ในฐานะที่อาจถูกกล่าวหาว่าร่วมกระทำ ความผิดวินัยกับข้าราชการอื่น โดยข้าราชการผู้นั้นได้ให้ข้อมูลต่อผู้บังคับบัญชาหรือคณะกรรมการสอบสวนวินัย จนทำให้มีการสอบสวนพิจารณาทางวินัย โดยการกันบุคคลเป็นพยานจะได้ทราบความจริงจากผู้ร่วมกระทำ ความผิดรู้เห็นเหตุการณ์เป็นอย่างดี ทำให้คณะกรรมการสอบสวนทางวินัยได้ทราบข้อเท็จจริง และเป็นประโยชน์ในทางคดี แต่ปรากฏในกฎหมายระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพ.ศ.2547 หากไม่กันบุคคลไว้เป็นพยานแล้ว พยานหลักฐานที่มีอยู่อาจไม่เพียงพอ และไม่อาจรวบรวมพยานหลักฐานอื่นให้เพียงพอแก่การที่ดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาเป็นตัวละครสำคัญ เนื่องจากการกันไว้เป็นพยานนั้นเป็นวิธีการหนึ่งในการที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่ผู้ต้องหาที่ถูกกันไว้เป็นพยานนั้นก็เป็นผู้ร่วมกระทำ ความผิดเหมือนกันและกรณีนี้มีมาตรการการกันบุคคลไว้เป็นพยาน ทำให้พยานเกิดความมั่นใจว่าตนเองจะได้รับความคุ้มครองและปลอดภัยอย่างดีที่สุด

ประเด็นที่ 3

ปัญหาระยะเวลาการสอบสวนและการลงโทษทางวินัยกฎ ก.ศ.ว่าด้วยการสอบสวน พ.ศ. 2550 หมวด 4 วิธีการสอบสวนข้อ 20

จากการศึกษาประเด็นปัญหาขยายระยะเวลาสอบสวนไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดประธานกรรมการสอบสวนรายงานเหตุที่ทำให้การสอบสวนไม่แล้วเสร็จต่อผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เพื่อขอขยายระยะเวลาการสอบสวน ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนสั่งขยาย ระยะเวลาดำเนินการได้ตามความจำเป็นครั้งละไม่เกินหกสิบวัน จนกว่าจะแล้วเสร็จ ทำให้ระยะเวลาผ่านไป

เนิ่นนาน ไม่มีความชัดเจนในการระบุเวลาไว้แล้ว อาจจะทำให้เกิดข้อบกพร่องในกระบวนการขั้นตอนการสอบสวน ดังนั้นควรกำหนดเวลาเริ่มต้นให้ชัดเจน เป็นการประวิงเวลาตามที่ท้ายกฎหมายที่ว่า ความยุติธรรมที่ล่าช้าก็คือความไม่ยุติธรรม ส่งผลให้คดีขาดอายุความสร้างความเสียหายแก่ทางราชการ

จากสภาพปัญหาของ กฎ ก.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.2550 ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า กฎ กระบวนการดำเนินการทางวินัยตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 และกฎ ก.ศ.ว่าด้วยการพิจารณาสอบสวน พ.ศ.2550 นั้น ยังคงมีบทบัญญัติบางประการที่ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ไม่สอดคล้องปัญหาการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เห็นควรให้มีการข้อเสนอแนะปรับปรุง แก้ไข ประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังนี้

ประเด็นที่ 1

การแก้ไขมีปัญหามิใช่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 มาตรา 4 มิได้ให้ความหมายของคำว่า “เสียหายอย่างร้ายแรง” ไว้ว่ามีความหมายอย่างไรเพียงใด เป็นแต่เพียงใช้ดุลพินิจและความรู้สึกของผู้บังคับบัญชาและคณะกรรมการสอบสวนวินัยหรือผู้มีอำนาจเป็นเครื่องตัดสินว่าความผิดประเภทนี้หรือการกระทำความผิดแบบนี้เป็นความผิด “เสียหายอย่างร้ายแรง”

ซึ่งประเด็นดังกล่าวเป็นการขัดกับหลักนิติธรรม เพราะกฎหมายที่ดีต้องชัดเจนนำไปสู่ความเป็นธรรม โดยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ถูกดำเนินการทางวินัย ควรต้องรู้อย่างชัดเจนว่าสิ่งที่ตนได้กระทำหรือถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยนั้นเป็นความผิดตามบทบัญญัติของกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ซึ่งมาตรา 4 ไม่ได้ระบุความหมายของคำจำกัดความคำว่า “เสียหายอย่างร้ายแรง” ไว้ ตามพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 และเปรียบเทียบความผิดวินัยอย่างร้ายแรงของข้าราชการพลเรือนและความผิดวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ข้อสรุปจากการค้นคว้าและศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ความหมายคำจำกัดความคำว่า “เสียหายอย่างร้ายแรง” และจากแหล่งข้อมูลพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 (ก.พ.) และพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 ไม่มีคำจำกัดความหมายของคำว่า “เสียหายอย่างร้ายแรง” มีแต่ความผิดวินัยอย่างร้ายแรงซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551

มาตรา 85 การกระทำความผิดวินัยในลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

1. ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยมีขอบเพื่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยทุจริต
2. ละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันควรเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง
3. ละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันเป็นเวลานานเกินกว่าสิบห้าวันโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือโดยมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

4. กระทำการอันได้เชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง
5. ดุหมั่นเหี้ยมหยาม กดขี่ ข่มเหง หรือทำร้ายประชาชนผู้มาติดต่อราชการอย่างร้ายแรง
6. กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือได้รับโทษที่หนักกว่าโทษจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

7. ละเว้นกระทำหรือกระทำการใดๆ อันเป็นการไม่ปฏิบัติตามมาตรา 82 หรือฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา 83 อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

8. ละเว้นการกระทำหรือกระทำการใดๆ อันเป็นการไม่ปฏิบัติตามมาตรา 80 วรรคสอง และมาตรา 82 (11) หรือฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา 83 (10) ที่มีกฎ ก.พ. กำหนดให้เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547

(ความผิดวินัยร้ายแรง)

1. การปฏิบัติละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ที่มิควรได้

2. การปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบแบบแผนของทางราชการ และหน่วยงานการศึกษา มติคณะรัฐมนตรีหรือนโยบายของรัฐบาล ประมาทเลินเล่อ หรือขาดการเอาใจใส่ระมัดระวังรักษาประโยชน์ของทางราชการ

3. การขัดคำสั่งหรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการอันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

4. ละทิ้งหน้าที่หรือทอดทิ้งราชการ โดยไม่มีเหตุผลอันควรเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง หรือการละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อในคราวเดียวกันเป็นเวลาเกินกว่า 15 วัน

5. การกลั่นแกล้ง ดุหมั่น เหี้ยมหยาม กดขี่ หรือข่มเหงผู้เรียนหรือประชาชนผู้มาติดต่อราชการอย่างร้ายแรง

6. กระทำโดยมีความมุ่งหมาย จะให้เป็นการซื้อขาย หรือให้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหรือวิทยฐานะใด โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

7. คัดลอกหรือลอกผลงานทางวิชาการอื่นโดยมิชอบ

8. เข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินการใดๆอันมีลักษณะเป็นการทุจริตโดยการซื้อสิทธิหรือขายเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือการเลือกตั้งอื่น

9. กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุก หรือโทษที่หนักกว่าโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก หรือได้รับโทษที่หนักกว่าโทษจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับละเมิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

10. เสพยาเสพติด หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นเสพยาเสพติด เล่นการพนันเป็นอาจิม หรือกระทำล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้เรียนหรือนักศึกษา

ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าบทความต่างๆในการใช้ดุลพินิจคำจำกัดความคำว่า“เสียหายอย่างร้ายแรง”
วางหลักการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ไว้ดังนี้

กฎหมายวางหลักการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ไว้ดังนี้ การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ดุลพินิจ
ตามความหมายของกฎหมายปกครอง หมายถึงอำนาจตัดสินใจอย่างอิสระที่จะเลือกกระทำการหรือไม่
กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำนาจดุลพินิจเป็นอำนาจที่กฎหมาย
กำหนดให้ผู้ใช้อำนาจสามารถเลือกตัดสินใจ กระทำการอย่างใดหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างอิสระ ซึ่ง
การใช้ดุลพินิจนั้นอาจผูกพัน....ฝ่ายปกครองที่ได้กำหนดขึ้นเองภายในขอบเขตวัตถุประสงค์ ผูกพันกับ
หลักการในการวินิจฉัยในงานด้านต่างๆที่อยู่ในความรับผิดชอบ เหตุที่กฎหมายจะต้องกำหนดให้ฝ่าย
ปกครองมีอำนาจ ดุลพินิจ เนื่องจากเป็นข้อจำกัดของฝ่ายนิติบัญญัติ....ที่ไม่ครอบคลุมข้อเท็จจริงจำเป็นต้อง
บัญญัติให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจดุลพินิจในการปฏิบัติงาน.....ได้อย่างรวดเร็วเป็นประโยชน์ผู้มาใช้บริการใน
ภาครัฐสูงสุดสำหรับการปรับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง และเจตนารมณ์...เป็นอิสระในการ
ใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครอง กฎหมายกำหนดให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจเลือกตัดสินใจได้หลายทาง เพื่อ
ต้องการให้ฝ่าย ปกครองในฐานะผู้ใช้กฎหมายสอดคล้องกับข้อเท็จจริง อย่าง สมเหตุสมผล และเป็นธรรม
ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย หรือการใช้ดุลพินิจ ดังนั้นการใช้ ดุลพินิจ โดยชอบด้วยกฎหมายจึงอยู่บน
พื้นฐานของข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และการให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจอย่างเหมาะสม

ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน
ของทางราชการ.... มติคณะรัฐมนตรี หรือนโยบายของทางราชการ การปฏิบัติหน้าที่ราชการไม่ปฏิบัติตาม
กฎหมาย ระเบียบ แบบแผนของทางราชการเกิดความเสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัย
อย่างร้ายแรงในประเด็นการพิจารณาว่าเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นกับรัฐแล้ว ความเสียหายนั้นต้องมากน้อย
เพียงใดจึงจะถือว่าเป็น“ความเสียหายอย่างร้ายแรง” อันจะนำไปสู่การกระทำที่เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง
เนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวมิได้ให้คำจำกัดความ หรือนิยาม ไว้ให้ครอบคลุมถึงเรื่องความเสียหายอย่าง
ร้ายแรงว่าต้องมากน้อยเพียงใด รวมทั้งกฎหมายอื่น ก็มีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ไว้ ทำให้การ
พิจารณาคดีในศาลปกครองของตุลาการศาลปกครอง หรือการพิจารณาทางปกครองของคณะกรรมการ ต้อง
ใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยว่าการกระทำให้ราชการเสียหายอย่างร้ายแรงนั้น ต้องเสียหายมากน้อยเพียงใดถึงจะ
ถือว่าเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง เมื่อเป็นเรื่องของการใช้ดุลพินิจแล้ว ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็น
กรณีไป ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องความเป็นธรรม ความเป็นกลางหรือมาตรฐานในการออกคำสั่งทางปกครอง
ซึ่งอาจจะไม่เป็นธรรม

ทั้งนี้ผู้เขียนเห็นว่าหลักกฎหมายที่ดี 1.กฎหมายที่ดีต้องชัดเจน 2. กฎหมายที่ดีไม่ขัดแย้ง
กันเอง 3. กฎหมายที่ดีต้องมีเหตุผล 4. กฎหมายที่ดีต้องนำไปสู่ความเป็นธรรม5. กฎหมายที่ดีต้องคุ้มครอง
สิทธิมนุษยชนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิขั้นพื้นฐาน 6. กฎหมายที่ดีต้องทันสมัยสามารถรองรับต่อความ
เปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม

ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าจึงมีความจำเป็นคำจำกัดความคำว่า “เสียหายอย่างร้ายแรง” เพิ่มเติม

ตามมาตรา 4/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ดังนี้

“เสียหายอย่างร้ายแรง” หมายถึง ความเสียหายรุนแรงเป็นจำนวนมากเป็นผลโดยตรง จากการกระทำความผิดนั้น มีผลให้การปฏิบัติราชการของหน่วยงานนั้นไม่สามารถดำเนินการได้ตามปกติ ในกรณีที่ไม่สามารถคำนวณเป็นราคาค่าเงินได้ ให้พิจารณาจากผลกระทบที่เกิดจากความเสียหาย

ประเด็นที่ 2

การแก้ไขปัญหากันบุคคลไว้เป็นพยานตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ไม่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองพยาน สิทธิของบุคคลซึ่งได้รับการกันเป็นพยานพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 หมวด 7 การดำเนินการทางวินัย

ปัญหาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพ.ศ.2547 หมวด7 การดำเนินการทางวินัย มาตรา 98 กฎหมายวางหลักไว้ว่า การดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีมูลว่ากระทำความผิดวินัย ผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนมิชักช้า..... และในการสอบสวนต้องแจ้งข้อกล่าวหา..... สรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา ให้ผู้ถูกกล่าวหามีโอกาสชี้แจงในการสอบสวนผู้ทำความผิดวินัย

โดยประเด็นที่มีปัญหากล่าวคือ พระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพ.ศ. 2547 หมวด 7 การดำเนินการทางวินัย มาตรา 98 เป็นการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาถ้าผู้บังคับบัญชาเห็นว่าข้าราชการหรือบุคลากรทางการศึกษามีมูลว่ากระทำความผิด ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน และเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ชี้แจงในการสอบสวนของผู้กระทำผิด

การกันข้าราชการที่อยู่ในฐานะที่อาจถูกกล่าวหาว่าร่วมกระทำความผิดวินัยกับข้าราชการอื่น โดยข้าราชการผู้นั้นได้ให้ข้อมูลต่อผู้บังคับบัญชา หรือคณะกรรมการสอบสวนวินัย จนทำให้มีการสอบสวนพิจารณาทางวินัย โดยการกันบุคคลเป็นพยานจะได้ทราบความจริงจากผู้ร่วมกระทำความผิดรู้เห็นเหตุการณ์ เป็นอย่างดี ทำให้คณะกรรมการสอบสวนทางวินัยได้ทราบข้อเท็จจริง และเป็นประโยชน์ในทางคดี แต่ปรากฏในกฎหมายระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพ.ศ.2547 ไม่มีกฎหมายการกันบุคคลไว้เป็นพยาน

ประกอบในกฎหมายคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการกันบุคคลไว้เป็นพยานโดยไม่ดำเนินคดี พ.ศ.2561กฎหมายวางหลักไว้ว่า ข้อ 6 บุคคลที่อาจถูกกันไว้เป็นพยาน(1) เป็นผู้ที่มีเหตุการณมีส่วนเกี่ยวข้อง...หรือมีส่วนร่วมในการกระทำผิดกับเจ้าพนักงานของรัฐ (2) เป็นผู้ที่ได้ให้ถ้อยคำอันเป็นประโยชน์ต่อการไต่สวน.... แจ้งเบาะแส ...ข้อมูลพยานหลักฐาน การกระทำผิดของเจ้าหน้าที่รัฐ..... (3.) เต็มใจให้ถ้อยคำแจ้งเบาะแส หรือข้อ 11 เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. คำนึงถึงเหตุผล (1) หากไม่กันบุคคลเป็นพยาน พยานหลักฐานที่มีอยู่อาจไม่เพียงพอ ข้อ 14 เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติให้กันบุคคลรายใดเป็นพยานในคดี ย่อมถือว่าบุคคลนั้นอยู่ใน

ฐานะพยานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในคดี และห้ามมิให้ดำเนินคดีอาญา หรือดำเนินการทางวินัยกับบุคคล ซึ่งถูกกักไว้เป็นพยานเรื่องนั้นอีก

กรณีดังกล่าวหากไม่กักบุคคลไว้เป็นพยาน พยานหลักฐานที่มีอยู่อาจไม่เพียงพอ และไม่อาจรวบรวมพยานหลักฐานอื่นให้เพียงพอแก่การที่ดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาเป็นตัวละครสำคัญ เนื่องจากการกักไว้เป็นพยานนั้นเป็นวิธีการหนึ่งในการที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่ผู้ต้องหาที่ถูกกักไว้เป็นพยานนั้นก็เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดเหมือนกันและกรณีนี้มีมาตรการการกักบุคคลไว้เป็นพยาน ทำให้พยานเกิดความมั่นใจว่าตนเองจะได้รับความคุ้มครองและปลอดภัยอย่างดีที่สุด

ผู้ศึกษาเห็นว่า ต้องเพิ่มเติมมาตรา 98/1 หมวด 7 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 การดำเนินการทางวินัยเนื่องจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดความกลัวว่าจะถูกดำเนินการทางวินัยหรืออาจไม่ได้รับความคุ้มครองจากผู้บังคับบัญชา จึงไม่กล้าที่จะมาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ที่ตนทราบกับคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย จึงขาดพยานสำคัญหรือผู้กระทำความผิดมาลงโทษทางวินัยได้ เป็นเหตุให้ทางราชการเกิดความเสียหาย การกักไว้เป็นพยานจึงเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดเป็นมาตรการในการรักษาวินัยทำให้การปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นไปอย่างเที่ยงธรรม เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารงานบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 3

การแก้ไขปัญหามีเกี่ยวกับระยะเวลาการสอบสวนและการลงโทษทางวินัยกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 หมวด 4 วิธีการสอบสวนข้อ 20 กฎหมายวางหลักไว้ว่า การสอบสวนความผิดวินัยอย่างร้ายแรง.... ให้ดำเนินการสอบสวนให้แล้วเสร็จโดย ดำเนินตามขั้นตอนเช่นการประชุมแจ้งอธิบายข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ประธานกรรมการทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน..... รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องเรื่องที่กล่าวหาภายในหกสิบวัน..... แจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐาน ให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบภายในสิบห้าวัน รวบรวมพยานหลักฐานให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวัน... ประชุมพิจารณาลงมติและทำรายงานการสอบสวนเสนอผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนภายในสามสิบวัน....

กรณีที่คณะกรรมการสอบสวนไม่ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลา ประธานกรรมการรายงานเหตุที่ทำการสอบสวนไม่แล้วเสร็จต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อขอขยายระยะเวลาการสอบสวน..... สั่งขยายระยะเวลาดำเนินการได้ครั้งละไม่เกินหกสิบวัน

การสอบสวนเรื่องใดไม่แล้วเสร็จภายในสองร้อยสี่สิบวัน ให้ประธานรายงานเหตุให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน.... เพื่อมีมติให้เร่งรัดการสอบสวนให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดตามเหตุผลความจำเป็นหรือกว่าจะแล้วเสร็จ

การพิจารณาประเด็นปัญหาขยายระยะเวลาสอบสวนไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ประธานกรรมการสอบสวนรายงานเหตุที่ทำให้การสอบสวนไม่แล้วเสร็จต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อขอขยายระยะเวลาการสอบสวน ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนสั่งขยายระยะเวลา

ดำเนินการได้ตามความจำเป็นครั้งละไม่เกินหกสิบวันจนกว่าจะแล้วเสร็จ ทำให้ระยะเวลาผ่านไปเนิ่นนาน เป็นการประวิงเวลาตามที่ภายิตทางกฎหมายที่ว่า ความยุติธรรมที่ล่าช้าก็คือความไม่ยุติธรรม ส่งผลให้คดีขาดอายุความสร้างความเสียหายแก่ทางราชการ

ประกอบกับพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2565 หมวด 7 การดำเนินการทางวินัย มาตรา 120 กฎหมายวางหลักไว้ว่า หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาเกี่ยวกับการสืบสวนการสอบสวน ให้พิจารณาสั่งการให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวัน....นับแต่วันได้รับสำนวนขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกินสองครั้ง โดยแต่ละครั้งจะต้องไม่เกินสามสิบวัน....

ในการนี้ หากยังพิจารณาไม่แล้วเสร็จให้ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปนั้นพิจารณาสั่งการแทนภายในสามสิบวันนับแต่วันครบกำหนดเวลาดังกล่าว..... พร้อมทั้งให้ส่งลงโทษทางวินัยแก่ผู้บังคับบัญชาผู้นั้นโดยไม่ต้องดำเนินการสืบสวนหรือสอบสวน

ประกอบพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.2565 กำหนดไว้ และให้หน่วยงานและองค์กรถือปฏิบัติดังนี้

มาตรา 6 ให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตามมาตรา 5 กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จในเรื่องในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่... และอำนาจของตน.... รวมทั้งปริมาณงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ เว้นกำหนดระยะเวลา....ไว้เป็นอย่างอื่น

ระยะเวลาดำเนินการหนึ่ง ประกาศเผยแพร่ประชาชน....เข้าถึงเข้าใจง่าย

มาตรา 7 ให้ผู้รับผิดชอบดำเนินงาน....ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 6 หากไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลา.... ให้บันทึกเหตุแห่งความล่าช้าให้ปรากฏ ตลอด...ระยะเวลาที่คาดว่าจะแล้วเสร็จโดยเร็ว... ซึ่งต้องมีหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้

ในกรณีไม่รายงาน...ผู้บังคับบัญชาเห็นความล่าช้านั้น เกินสมควรแก่เหตุ หรือไม่มีเหตุอันสมควรไม่แจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ ให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาดำเนินการทางวินัย

มาตรา 8 ให้หน่วยงานกระบวนการยุติธรรมตามมาตรา 5ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถข้อมูลได้โดยสะดวกและรวดเร็ว..... เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง.....ตรวจสอบความคืบหน้าของการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมได้

ผู้ศึกษาพิจารณาเห็นควรแก้ไข กฎ.ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.2550 หมวด4วิธีการสอบสวน ข้อ20/1 เห็นควรแก้ไขเกี่ยวกับกำหนดขยายระยะเวลาสำหรับมติเร่งรัดการสอบสวนว่าควรดำเนินการสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน ขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกินสองครั้ง โดยแต่ละครั้งจะต้องไม่เกินสามสิบวัน หากยังพิจารณาไม่แล้วเสร็จ ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปพิจารณาสั่งการภายในสามสิบวันนับแต่วันครบกำหนด” เพราะในการดำเนินการทางวินัยเป็นการกระทบสิทธิและเสรีภาพของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หากระยะเวลาการสอบสวนและการลงโทษทางวินัยใช้เวลานานเกินไป ไม่มีความชัดเจนในการระบุเวลาไว้แล้ว อาจจะทำให้เกิดข้อบกพร่องในกระบวนการขั้นตอนการสอบสวน

ดังนั้นควรกำหนดเวลาเริ่มต้นให้ชัดเจน การขยายเวลาไม่มีกำหนดที่ชัดเจนเป็นการประวิงเวลา ส่งผลทำให้ศึกษาอายุความสร้างความเสียหายให้แก่หน่วยงานของรัฐ ซึ่งกฎหมายที่ดีต้องมีความชัดเจนในกรอบระยะเวลาซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญ

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 มีบทบัญญัติบางประการที่ไม่เหมาะสมไม่สอดคล้องกับหลักการควบคุมตรวจสอบการกระทำทางปกครองและไม่สอดคล้องต่อหลักประกันความเป็นธรรมแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเต็มที่ และเพียงพอจึงขอเพิ่มเติมบทสรุปและข้อเสนอแนะในประเด็นดังต่อไปนี้

1. เพิ่มเติมคำจำกัดความคำว่า “เสียหายอย่างร้ายแรง” พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 เพิ่มเติมเป็นมาตรา 4/1 “เสียหายอย่างร้ายแรง” หมายถึง ความเสียหายรุนแรงเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นผลโดยตรง จากการกระทำความผิดนั้น มีผลให้การปฏิบัติราชการของหน่วยงานนั้นไม่สามารถดำเนินการได้ตามปกติ ในกรณีที่ไม่สามารถคำนวณเป็นราคาราคาเงินได้ ให้พิจารณาจากผลกระทบที่เกิดจากความเสียหายดังกล่าว

2. เพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ตามมาตรา 98 เพิ่มเติมเป็นมาตรา 98/1 การกั้นบุคคลไว้เป็นพยานของพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 เพิ่มเติมให้กั้นบุคคลรายใดเป็นพยานในคดี ย่อมถือว่าบุคคลนั้นอยู่ในฐานะพยานตามพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 ห้ามมิให้ดำเนินคดีอาญา หรือดำเนินการทางวินัยกับบุคคลซึ่งถูกกั้นไว้เป็นพยานในเรื่องนั้นอีก

3. แก้ไขเพิ่มเติมกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.2550 หมวด 4 ข้อ 20 และขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อ 20/1 เป็นการดำเนินการทางวินัยให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยผู้ได้บังคับบัญชาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวัน เพื่อขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกินสองครั้ง โดยแต่ละครั้งจะต้องไม่เกินสามสิบวัน

ในการนี้ หากยังพิจารณาไม่แล้วเสร็จ ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปนั้นพิจารณาสั่งการแทนภายในสามสิบวัน....นับแต่ วันครบกำหนดเวลาดังกล่าว พร้อมทั้งให้ส่งลงโทษทางวินัยแก่ผู้บังคับบัญชาผู้นั้นโดยไม่ต้องดำเนินการสืบสวนหรือสอบสวน ดังนั้นควรกำหนดเวลาเริ่มต้นให้ชัดเจน การขยายเวลาไม่มีกำหนดที่ชัดเจนเป็นการประวิงเวลาสร้างความเสียหายให้แก่หน่วยงานของรัฐ ซึ่งกฎหมายที่ดีต้องมีความชัดเจนในกรอบระยะเวลาซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

เจียมชัย ชูติวงศ์. **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษา
กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2557.

จรัญ ภักดีธนากุล. **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนัก
อบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2548.

จรัญ โฆษณานันท์. **สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม**.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545.

ปัญญา สุทธิปดี. **กฎหมายลักษณะพยาน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2544.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์, “เงื่อนไขการตรากฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน : มาตรการในการควบคุม
ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย”, **วารสารนิติศาสตร์** 2, (มิถุนายน 2543): 187 –
189. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2538), หน้า 97.
กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการดำเนินวินัยการอุทธรณ์ร้องทุกข์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา**.
(กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักงาน ก.ค.ศ., 2550) หน้า 160

สำนักงานสวัสดิการสำนักงาน ก.ค.ศ. กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการดำเนินการทางวินัยการอุทธรณ์และการ
ร้องทุกข์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สกสศ, 2555.

สำนักงานพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการดำเนินการทางวินัยสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา**. กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย , 2552.

บทความ

คู่มือดำเนินการทางวินัยการอุทธรณ์และการร้องทุกข์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2554).
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสศ. หน้า 1-2

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2) (2556) **จรรยาบรรณวิชาชีพครูและวินัย/**
Teacher professional Development (EDUC). (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก: <http://educ105.wordpress.com>
2560, 12 มกราคม

ฉลอง บุญญานันต์ และคณะ (2525) **การวิจัยเรื่องจรรยาบรรณของผู้สอนในมหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ: คณะ
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล**. หน้า 8 อาลัย อิงคะวนิช (2523) **ข้าราชการพล
เรือนกับจรรยาบรรณ**, วารสารข้าราชการ, 25 หน้า 33

ปวีณ ณ นคร (2527) **แนวทางการสร้างวินัยข้าราชการ**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.ค. กระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 4

รอง ศยามานนท์ และคณะ.(2527).ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์คุรุสภา.หน้า 29-30.16 พระราชบัญญัติครู พ.ศ.2488 มาตรา 28 ครูต้องมีจรรยาและมรรยาทอันดีงาม และอยู่ในวินัยตามระเบียบประเพณีของครูตามที่คุรุสภา จะวางไว้และตามระเบียบของสถานศึกษาที่ตนมีหน้าที่ทำการสอนระเบียบคุรุสภาว่าด้วยวินัยตามระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณตามระเบียบประเพณีครู พ.ศ.2506

ยนต์ ชุมจิต.(2513).ความเป็นครู.กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. หน้า34

ระเบียบคุรุสภาว่า ด้วยจรรยาบรรณครู พ.ศ.2539พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 Plato.(1975). The Law. Trans. T.J. Saunders, Penquin Classics. อ้างใน ปรีดี เกษมทรัพย์.(2548). นิติปรัชญา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา. หน้า 110-115. 39 Aristotle. (1926). Politics. Trans. Jowett, อ้างใน ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศักดิ์. (2541). หลักนิติธรรม.รวมบทความทาง วิชาการเนื่องในโอกาสครบ รอบ 90 ปี ธรรมศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 23. สรุปจากบทนำในการเขียนอารัมภบทของ Dicey. (1985) An Introduction to the Study of the Law of the Constitution.

วิทยานิพนธ์

ณัฐพล อนุเมธางกูล. “การคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลในชั้นศาลตามประมวลกฎหมายอาญาวิธีพิจารณาความอาญา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.

การศึกษาอิสระ

จิรัชยา ทองมา. “ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546.” สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2555.

บุญคุ้มพงศ์ จิตนิธิสกุล. “วินัยข้าราชการครู.” สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.

วิทวัช อธิพงษ์วัฒน์. “เปรียบเทียบการคุ้มครองพยานในคดีวินัยข้าราชการกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา.” สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2555.

รายงานวิจัย

ดวงใจ สิงหนาท. รายงานวิจัยการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ. หลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ ๑๐. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. 2555.

พัชรา เพ็ชรทวี. รายงานการวิจัยเรื่อง การฝึกปฏิบัติการสอบสวนและทำรายงาน ก ร อ บ ส ว น . หลักสูตรพัฒนาและเพิ่มทักษะนิติกร, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.เอกสารประกอบ

คำบรรยาย

กลยุทธ์ แสงบรรจงและคณะ. “หลักสูตร การพัฒนาภูมิพยานิติกระดับต้น” (พ.ต.ก.) รุ่นที่ 1” เอกสารประกอบบรรยายโครงการพัฒนาภูมิพยานสถาบันพัฒนาข้าราชการพัฒนาข้าราชการ. ฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. 23 มกราคม – 24 กุมภาพันธ์ 2555.

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา